

Winter in Zweeds Lapland

Jejéjé!

Avontuur in Lapland, dat betekent hondensledetochten, sneeuwscootersafari en ijsvissen. Alles bij min twintig, met dikke winterpakken aan. In de verte gloort het noorderlicht.

TEKST: ANNE WESSELING © FOTOGRAFIE: PAUL TOLENAAR

Blijf eens even uit mijn tas!', zeg ik tegen een husky die kwispelend staat te happen naar mijn pen, 'wég met die natte neus'.

Tevergeefs natuurlijk. De husky's zijn niet te houden, ze joelen, jengelen, blaffen, ze kunnen niet wachten om op pad te gaan.

Lena Tervahauta grinnikt, terwijl ze de lijn ontwart van de voorste honden, die in hun enthousiasme een paar keer over elkaar heen zijn gesprongen.

'Tequila is nieuwsgierig', zegt ze. 'Zij is een van de vier honden waar ik een paar jaar geleden mee ben begonnen, ze heeft de meeste ervaring.'

Daar ben ik blij om, want dit is mijn eerste bezoek aan Lapland en ik ben nog nooit met een huskyslee op pad geweest. Lena loopt vooruit naar haar eigen span. Op het moment dat ze een sein geeft, trek ik met een flinke ruk het touw van mijn slee los en stuiven de honden weg.

Het gaat zo onbesuisd en hard dat ik van schrik de eerste paar minuten bijna voortdurend op de houten balk trap die als rem fungeert. Sturen? Dat gaat niet op een huskyslee, je kunt alleen voorkomen dat het ding omslaat door in de bochten tegen de richting in te hangen. Mijn oriëntatievermogen ben ik na een paar minuten al kwijt. Alles wit, overal dezelfde mix van zwarte boomstammen, een landschap als een streepjescode. De sneeuw dempt elk geluid, ik hoor alleen het zachte sloffen van de huskypoten, het slepen van de slee het hoge 'Jéjéjé!' waarmee Lena de honden aanspoort. Verder niets. Geen vogels. Geen andere dieren. Geen wind door de bomen.

Vijf woorden voor winter

Winter. Bij ons is dat één seizoen. Met druipende regen en modder op de weg. In de wereld van de Sami strekt 'winter' zich uit over vijf seizoenen. Als de eerste sneeuw valt, is het *mustalumi*. De tijd van de lange poolnachten rond kerst heet *joulukaamos*. Dan komt *pakkastalvi*, de donkere kou van januari en februari. *Hankikanto* betekent dat de dagen lengen en de sneeuw

knapperig begint te worden en *jäidenlähtökevä* is het seizoen waarin het ijs op de rivieren eindelijk breekt, het teken dat de lente begint. Dat is ook de tijd dat de geluiden terugkomen. Eerst het zingen van de vogels, dan het gezoem van de muggen.

Daarna komen er nog een korte lente, zomer en herfst, maar die seizoenen lijken nu ver weg. Het is half februari, *pakkastalvi*. Ik hou van dat woord, het klinkt kordaat en het past wondermooi bij de omgeving. Het rotsige, hoekige landschap is veranderd in iets zachts met ronde vormen, dat roerloos ligt te wachten op wat komen gaat.

Pakkastalvi is trouwens een goede tijd om het noorderlicht te zien, maar dan moeten de dagen wel helder zijn. Dat zijn ze niet nu ik hier ben, integendeel, het is bewolkt en het sneeuwt, maar dat is geen reden om binnen te blijven zitten.

'Slecht weer bestaat niet, alleen slechte kleding', zeggen ze in Zweden. 's Morgens, in het halletje van het Forest Hotel, hijs ik me dus in een enorme blauw-zwarte overall. Dikke sokken aan. Moonboots maat 40. Hoed met flappen over je oren. Gevoerde wanten. Je krijgt de motoriek van een Teletubby, maar als ik de binnenplaats van het hotel opstap, merk ik nauwelijks dat het min twintig is.

Sneeuwballen maken lukt niet, de sneeuw is er veel te poederig voor. Ook vreemd: als ik blaas, komen er geen wolkjes uit mijn mond. 'De lucht is hier even droog als in de Sahara', zegt hotelmanager Fredrik, voordat we in de auto stappen om met een gids het dorp Tärändö te gaan verkennen. 'Niemand gelooft me als ik dat zeg, maar het is zo. Je moet echt opletten dat je voldoende drinkt als je lang buiten bent, anders droog je uit.'

Melk in de hut, bier in de sauna

Tärändö, boven de poolcirkel in Noord-Zweden, is een verzameling huizen deels geschilderd in het karakteristieke Falu-rood, de verf die haar kleur dankt aan resten van de kopermijn in het stadje Falun. Gids Inger Semberg heeft de sleutel van het museum, een volledig

Foto vorige pagina: koffie halverwege de hondensletocht, dat vinden husky's dus onzin: 'Wanneer gáán we nou?'

Foto linksboven: het Volksmuseum in Tärändö.

Foto linksonder: rendieren zijn goed bestand tegen de winter. Traditionele Sami-kleding is dan ook gemaakt van rendierhuid.

Lapland
Lapland strekt zich uit over het hoge noorden van Noorwegen, Zweden, Finland en een stuk van Rusland (het Kola-schiereiland).
De bevolkingsdichtheid is circa 2 Lappen per km².

ingericht huis uit 1860. 'Rond die tijd vertrokken grote aantallen Zweden naar de Verenigde Staten', vertelt ze. 'Ze werden vooral verdreven door misoogsten.'

Die mensen leefden destijds met de hele familie op één kamer. Hun hele hebben en houwen hangt aan de muur: lepels, vorken, houtboren, strijkijzers, vijzels, paddenstoelen gebruikt als naaldenkussentje en een garde van berkontakjes. De baby speelde met een van Auerhoenveren gemaakte mobiel en bij de open haard liggen twee sneeuw witte zwanenvleugels, die gebruikt werden om de as bijeen te vegen. Aan de muur ook een holle koeienhoorn met een tuitje van leer, bedoeld als melkflesje. Een onhygiënisch geval dat de dood van weet ik hoeveel baby's op zijn geweten heeft.

'In de winter moesten vrouwen de was uitspoelen in een wak in de rivier', zegt Inger. 'Terug ging het in een mand op een slee, en je rok was vol ijs, en je schoenen vol ijs... Het leven was hard in die dagen.'

Lol trappen mocht ook al niet, dankzij de invloed van opwekkingsprediker Lars Levi Laestadius, die hier in de 19de eeuw veel aanhangers had. Het leven was lijden, wie danste een heiden, wie lachte te luchtig. Drinken mocht al helemaal niet.

Er zijn nog steeds veel Laestadiuskerken in Lapland, maar de aanhangers vormen toch een minderheid. Over het geheel genomen vind ik dat de mensen hier blijmoedig in het leven staan. Fredrik en Johanna, die het Forest Hotel runnen, zijn bijvoorbeeld echte kinderen van het wilde woud. Johanna verdeelt haar tijd tussen Stockholm en Tärendö. In Stockholm leidt ze het leven van de grote stad, met hoge hakken, uitgaan met vriendinnen, drukke dagen achter computers en mobiele telefoons. In Tärendö het andere uiterste: dikke winteroveralls en gevoerde laarzen, rondscheuren met een sneeuwscooter, langlaufen en een bevolkingsdichtheid van twee Lappen per vierkante kilometer. 'Het een kan niet zonder het ander', zegt ze. 'In Stockholm verlang ik naar de rust van Tärendö, maar als ik hier een paar weken ben, verlang ik weer naar de levendigheid van de stad.'

Haar neef Fredrik blijft liever hier. Op een middag komt zijn vriendin langs. Een vriendelijke, rustige vrouw met een wollen muts, een zoontje van één in de kinderwagen en pretlichtjes in haar ogen. De afgelopen herfst heeft ze twee elanden geschoten. Iedereen heeft het erover, want zo makkelijk is dat niet (ik begrijp dat je weken moet kamperen in het moeras voordat je zo'n dier goed in je vizier krijgt), maar zelf is ze er luchtig over. 'Het lastigste was om ze naar huis te krijgen, op een slee.'

'En eten jullie ze dan op?'
'Maar natuurlijk!'

Behalve wij zijn er nog twee gasten, Michael en Lukas. Die komen uit Oostenrijk, nota bene.

'Zeg, jullie hebben thuis toch óók sneeuw?' vraag ik verbaasd.

'Jawel', zeggen ze, 'maar thuis hebben we geen

husky's'.

Van die twee merk ik verder weinig, want ze staan 's morgens op en gaan dan vijftig kilometer door de sneeuw raggen, op sneeuwscooters. Hoe ze de weg naar het hotel terug vinden is me een raadsel, want ik verdwaal al in de achtertuin. Maar als ik ernaar vraag, kijken ze me aan alsof ik nog nooit sneeuw heb gezien. Toch trekt deze extreme winteromgeving groepen mensen aan en af en toe is het in het hotel ineens een drukke bedoening. Zo arriveert op een namiddag de Daimler-Chrysler-karavaan, onderweg van Rovaniemi naar een ander ijzig oord. De mannen komen testen of de remmen van de trucks het nog doen bij min veertig. Gehoord, teleurgesteld bij het ontbijt: 'Gisteravond was het min twintig, daar hebben we eigenlijk weinig aan.' Ze plonzen met z'n allen in de houtgestookte openluchtbadkuip, drinken biertjes in de sauna en willen daarna alle dertig apart afrekenen, waarbij ze amicaal over de balie hangen. En dan gaan ze weer met die trucks over de rivieren scheuren. Heerlijk beroep. Dan keert de rust weer en is het stil in het woud. Zalig, totaal stil. Het is een stilte om tot rust te komen. Boek lezen. Ergens je gedachten over laten gaan.

Tot je plotseling schoon genoeg hebt van het genoeglijk knapperend haardvuur. Kom, we gaan weer eens wat doen. Naar een rendierboerderij? Goed plan.

Wilde rendieren

Peter Perttu is 36 en te jong om het nomadenleven van de Sami te hebben meegemaakt (rondtrekken met de kudde doet al tijden bijna niemand meer), maar hij heeft zich voor de gelegenheid wel in traditionele kleding gehuld: een broek van rendierhuid, omzoomd met kleurige banden. Daarboven een poncho van vilt, die de wind goed tegenhoudt.

Opgegroeid met kerstmannen-met-rendieren-voor-de-slee, ben ik verbaasd als ik rendieren zie. Dat zijn in het echt namelijk helemaal geen gedomesticeerde trekdieren die met rode neuzen van plezier pakjes rond helpen brengen, het zijn gewoon wilde herten, die van huis uit bang zijn voor mensen, waar ze trouwens gelijk in hebben.

We voeren de rendieren (nerveuze lippen grissen mos uit mijn hand) en we oefenen het lasso werpen (een paar geweien zijn op houten paaltjes geschroefd, daar werpen we touwen heen). Vervolgens lunchen we in de *lavvu* (een traditionele tent die veel weg heeft van een indiaanse tipi) en tenslotte gaan we lasso's werpen naar een rendier dat verschrikte rondjes rent binnen de omheining. Daarna moet dat dier in een weetje voor een rendierslee, wat hij duidelijk ook een stom spelletje vindt.

Ik sta er wat bedremmeld bij te kijken en terwijl het steeds harder gaat sneeuwen, legt Peter uit hoe dat gedoe met de rendierslee in zijn werk gaat: 'So you go on your knees and hold the rope and then you shout really loud.'

Foto rechtsboven: ontspannen in een houtgestookt warm bad. Te heet? Dan gaat er wat ijs in om het af te koelen.

Overige foto's: sneeuwscooter is niet eng, mits je voorop zit. Vandaag staat er rendiervlees op het vuur, de rook trekt snel weg door het gat boven in de lavvu (spreek uit: láavo).

‘Paul maakt een foto, en als we die terugkijken, zien we de hemel als een abstract schilderij, vol groene vegen. Met het blote oog bijna niet te zien, maar evengoed: noorderlicht.’

‘En wat moet ik dan precies roepen?’

Dat maakt niet uit. *‘Just really loud. And then you pull the rope like a brake.’*

Het touw is de rem.

Ik doe heus mijn best, maar al in de eerste bocht hel ik iets te ver naar rechts en verlies mijn evenwicht.

Terwijl ik door de lucht vlieg heb ik net genoeg tijd om me te realiseren dat ik met mijn gezicht vooruit in een berg verse sneeuw zal landen.

Oh jongens, kan ik hier niet gewoon blijven liggen en even een dutje doen of zo? Verderop slaan de Oostenrijkers zich joelend op de knieën. Terwijl ik de sneeuw uit mijn ogen wrijf, komt Peter naar me toe, met hoog opgetrokken knieën, ploegend door de sneeuw. *‘You want to try again?’* roept hij uitnodigend.

‘Ik vind het heus niet eng’

Fredrik en Johanna, die we ons avontuur vertellen, vinden het helemaal niet zielig. Ze vinden het een mooi verhaal. Je moet in die rare sneeuwvoertuigen gewoon een beetje routine opbouwen, dan weet je niet beter. Je ziet het aan hoe Fredrik alvast een rondje door de sneeuw raast met zijn *snowmobile*, als we de volgende dag op sneeuwscooterexcursie gaan. Nonchalant, zoals ik thuis door de stad fiets met één vinger aan het stuur. Zo spring ik thuis ook moeiteloos op de bagagedrager van een rijdende fiets. Maar als ik bij Johanna achterop de sneeuwscooter ga, mag ze niet weg voordat ik goed en wel zit. ‘Wacht even,’ roep ik. Ze kijkt om, onderzoekende blauwe ogen onder een capuchon met bontkraag. Ze grinnikt. Daarna scheurt ze weg. Steil naar beneden (achterover leunen!), rivier over, en aan de overkant verder, tussen lage bomen. Terwijl ik aan de bewegingen wen, draait ze af en toe haar hoofd om, schreeuwend en iets aanwijzend.

‘Die rode kruislatten markeren de route voor de sneeuwscooters.’

‘Bij deze schuilhut straks koffiedrinken.’

Aan de rand van een grote sneeuwvlakte stoppen we. Dit is Hirvivooma, in de zomer een veenmoeras waar rendieren grazen, nu een dreigend witte ruimte zonder begin of eind en zonder sporen.

Nu jij, zegt Fredrik, die ook is afgestapt. Ik aarzel.

De sneeuw is te wit en ongerept naar mijn zin en ik snuffel aan de lucht, maar je ruikt geen gevaar hier, je ruikt helemaal niets. Nu het geluid van de scooters is weggevallen, is het oorverdovend stil.

‘Ik vind het heus niet eng’, zeg ik tegen Fredrik. ‘Ik durf alleen niet.’

Hij schiet in de lach. ‘Ik kom wel achterop, voor het idee, dan kun je oefenen.’

De Oostenrijkers zijn al in de verte verdwenen. Ik knijp mijn ogen tot spleetjes tegen de sneeuwvlokken en geef gas.

‘Sneller!’, zegt Fredrik.

Na een tijdje weersta ik de neiging om steeds naar de grond vlak vóór de scooter te kijken. Om te willen

zien waar ik ben. Je moet in de verte turen, naar waar je heen gaat, ook al kun je niet precies zien wat daar is. Als er een tak of een hobbel dwarsligt, dan vang ik die wel op. Zelfvertrouwen moet je leren, ook op een sneeuwscooter.

Na een paar rondjes laat ik Fredrik achter bij de anderen en race in mijn eentje de vlakke op. Een halve kilometer verder zet ik de sneeuwscooter stil. In de verte een ijle rij bomen. Uit het wit komt het geluid van de scooters van Michael en Lukas. Ik geef gas en scheur terug. Bochten maken. Hangen. Staan op de trappers, alsof de scooter een paard in galop is.

Ik wil hier nooit meer weg.

Kuiltje graven, gaatje boren, tukkie doen

Bij een schuilhut maakt Fredrik een kampvuur, waarop hij een ketel sneeuw smelt voor de thee en de koffie die hij in een leren buidel heeft meegenomen. Buidels, messen, houten koffiemokken, dingen waar je mee kunt overleven, dat heeft iedereen hier aan zijn riem hangen. We zitten tachtig kilometer ten noorden van de poolcirkel, ik ben dicht bij de poolkap dan ik ooit ben geweest, maar het smelten ervan lijkt op deze plek onvoorstelbaar. Verraderlijk is dat, want ze klagen hier ook al over klimaatverandering. De sneeuw komt later en de dooi zet eerder in.

Het houtvuur knappert.

Zo gaan de dagen voorbij. We maken een wandeling naar het dorp (houten huizen tussen berkenbomen, kinderen met rode konen, oude dames achter rollators op ski’s in plaats van wielrijes). We gaan een stukje sneeuwschoenwandelen en we brengen een bezoek aan de houtfabriek.

We gaan ook nog ijsvissen op de bevroren rivier. Kuiltje graven, gaatje boren, tukkie doen.

Op de laatste avond lopen we na het eten nog even naar buiten, dwars over de witte Tarendö-rivier. Het is een heldere nacht en in de verte schijnt een vaag ovaal geel licht aan de hemel, alsof de zon nog weerkaatst tegen een wolk.

Maar de zon is toch allang onder?

Paul maakt een foto, en als we die terugkijken, zien we de hemel als een abstract schilderij, vol groene vegen. Met het blote oog bijna niet te zien, maar evengoed: noorderlicht.

Feitjes & weetjes
Het noorderlicht is soms in ons land te zien. De volgende periode met grote kans daarop is rond 2011. Zie ook: www.poollicht.nl.

Foto linksboven: in de buurt van Tarendö groeien behalve naaldbomen ook veel berken op de rotsachtige bodem.

Foto linksonder: met het blote oog bijna niet te zien, maar evengoed: noorderlicht.

 www.reizen.nl
Rudolph slaat op hol...

Het winteravontuur van auteur Anne Wesseling en Paul Tolenaar meebeleven? Deze maand op www.reizen.nl filmpjes, over o.m. de rendierloekroep, ijsvissen en hoe span je een rendier in? ▶

Hoe kom je er?

Per auto is de afstand Utrecht-Kiruna bijna 2700 kilometer. De dichtstbijzijnde vliegvelden liggen bij Kittilä (140 km rijden vanuit Noord-Finland), vliegretour v.a. € 415 met Finnair (www.finnair.com) en bij Kiruna (160 km rijden), v.a. € 425 met SAS (www.flysas.com) Transavia (www.transavia.com) vliegt deze winter vanaf 21 december elke zondag rechtstreeks naar Rovaniemi (de Finse 'stad van de Kerstman' en toegangspoort tot Lapland) vanaf € 315 retour, incl. toeslagen.

Vervoer ter plekke

In Lapland rijden ze vanaf half oktober met winterbanden en sneeuwkettingen, en die gaan er pas rond Moederdag weer af. Wegen zijn er wel, maar ze liggen 's winters diep onder de sneeuw.

Accommodatie

Wij logeerden in het **Forest Hotel** (Lapland Wilderness Lodge) in Tärendö, www.foresthotel.se. In Lapland zijn veel vakantie-woningen te huur (v.a. € 40 p.p. per nacht,

bij twee personen) via onder meer Buro Scandinavia (www.buroscandinavia.nl). Bijzonder zijn de themahotels, bijvoorbeeld het beroemde Ishotel (www.icehotrel.com), dat elke winter opnieuw wordt opgebouwd uit ijsblokken, of het Lainio Snow Village (www.snowvillage.fr), v.a. € 120 p.p.). Het is overigens ook mogelijk die laatste twee te bezoeken zonder er te verblijven, dan geldt wel een toegangsprijs.

Prijsniveau

Finland hanteert de euro, Zweden de Zweedse kroon (1 € = 9,17 SEK, 1 SEK = € 0,09, deel de prijzen grofweg door tien). Het prijsniveau in Zweden is vergelijkbaar met dat in Nederland; alcohol is duurder. Het bijboeken van losse excursies telt snel op. Reken voor sneeuwscooteren vanuit het Forest Hotel op 440 SEK/€ 39 per uur of op SEK 895/€ 79 voor een tocht van drie uur. Een huskytocht kost SEK 995/€ 87,50 p.p. en een bezoek aan de rendierboerderij SEK 695/€ 61 p.p. Langere tochten zijn mogelijk, bv een 2-daagse huskysafari, SEK 3900/€ 343 (incl. overnachting en sauna). Wie geen winterkleding of skiuitrusting heeft, kan die huren. Sneeuwschoenen: 120 SEK/€ 10,50 per dag. Overall: SEK 135/€ 12 per dag of 360/€ 32 per week. Totale uitrusting met schoenen, muts en wanten SEK 765/€ 67 per week of SEK 315/€ 23 per dag.

6-daags winteravontuur in Lapland

Zin in een winters avontuur? Speciaal voor REIZEN Magazine-lezers heeft de Buro Scandinavia een 6-daagse reis naar Zweeds Lapland samengesteld. U verblijft in het romantische Forest Hotel in Tärendö, 80 km ten noorden van de poolcirkel en te midden van besneeuwde bossen en bevroren rivieren. Natuurlijk gaat u ook met een hondensleeën sneeuwscooter op pad!

Arrangement

Dag 1. Met Finnair naar Kittilä. Geniet tijdens de transfer (ca. 2 uur) alvast van het winterlandschap dat aan u voorbij trekt. 's Avonds krijgt u uitgebreide informatie over uw verblijf plus extra warme kleding.
Dag 2. Hondensledetocht van 15-20 km, uw gids heeft koffie en zelfgebakken brood.
Dag 3. Spectaculaire sneeuwscoortocht van ca. 3 uur en 's middags leert u de basis-

techniek van het langlaufen.

Dag 4-5. Optionele excursies naar Tärendö en Sami Peter Perttu.

Dag 6. Transfer en terugvlucht.

Prijs per persoon

7 februari € 1.335
28 februari, 28 maart, 4 april € 1.399

Inclusief

- Vlucht Amsterdam - Kittilä in de Q-klasse (o.b.v. beschikbaarheid, voor overige klassen geldt een toeslag).
- Luchthavenbelasting & ecotax € 175 p.p. en brandstofheffing € 50 p.p. (o.v.v. van wijzigingen).
- Transfer luchthaven - hotel v.v.
- 5 overnachtingen in een 2-pk met douche & toilet, o.b.v. volpension (vanaf diner op dag 1 t/m ontbijt op dag 6, excl. drankjes).
- Gebruik van thermo-overall & -schoenen,

langlaufski's, kickslee, ijsvisuïtrusting en sneeuwschoenen.

- Activiteiten: hondensledetocht, sneeuwscoortocht, langlaufclinic.
- Gebruik sauna en hot tub.

Niet inbegrepen: evt. toeslagen, toeslag 1-pk € 329, € 10 ANWB Administratiekosten en bijdrage Calamiteitenfonds € 2,50 per boeking. Indien boeking binnen 14 dagen voor vertrek € 10 last-minutekosten.

Boeking en informatie

Bij de ANWB Winkels, tel. 0900-9008070 (lokaal tarief) en via www.reizen.nl. Op alle arrangementen zijn de ANVR-reisvoorwaarden van toepassing.

RM Travel Club
€ 1.335